

קבצי הערות התמימים ואנ"ש בלקו"ש חלק י"ח שיחה ג' לפרשת פינחס

קובץ הערות התמימים ואנ"ש נחלת הר חב"ד גליון יא

מעשה ידי משה בגאולה

הגה"ח הרב שלום דובער הכהן

ראש הישיבה

בלקו"ש חי"ח פי' פינחס בסופו (עי' 350) מסיים עם ברכה שנוכה בקרוב ש"פינחס הוא אליהו" שיבשר את בשורת ביאת משיח שיבוא ויגאלנו בגאולה האמיתית השלימה" ובהערה 58 על המילה "והשלימה", כותב: "שתהי גאולה נצחית שאין אחרי גלות, וע"פ משנ"ת לעיל (ס"ח) מובנת השייכות לאליהו דווקא (משא"כ הגאולה ממצרים שע"י משה - כנ"ל שם"י) עכל"ק.

וצע"ג איך לתווד כ"ז עם מ"ש בלקו"ש חי"ט פי' האזינו ב' סי"א "ווען משה רבינו וואלט אריינגעפירט די אידן אין ארץ ישראל און מעשה ידי מעשה זיינען דאך נצחיים ("ראה סוטה ט' סע"א. אוה"ת ואתחנן ע' ס"ה צג'. צפע"נ ר"פ תרומה ועוד") וואלט שפעטער ניט געקענט זיין דער ענין פון "גלינו מארצנו"... הרי שאם משה הי' מכניס את בני לא היה אחריי "גלינו מארצנו" "כי מעשה ידי משה נצחיים המה" וצ"ע.

וגם יש לעיין במ"ש שם בס"ח שדווקא פינחס שעבודתו מלמטה למעלה הי' לזה המשך "לו ולזרעו אחרי" משאכ' משה, בכל זאת בהערה 44 כותב "ולהעיר ממשנ"ת לעיל ע' 292 שמסנ"פ דפינחס היתה בכוחו של משה שאמר "קריינא דאיגרתא כו"י עכל"ק.

ועוד יש להעיר ד"משה הוא גואל ראשון, והוא גואל אחרון" וע"כ צ"ל דמשה מצ"ע לא שייך להתלבש בעניני עוה"ז ע"ד מ"א בלקו"ש ח"ח פ' קרח ע' 106 שעיקר התשובה של קרח שלא יהי בעל מחלוקת נגד אהרן הוא ע"י שצועק "משה אמת ותורתו אמת" כי משה ענינו תורה שלמעלה מעניני העולם "שלכן טען "מאין לי בשר" ובא ע"י ע' זקנים דווקא (לקו"ת ואתחנן יב', א') הערה 42 שם, וענין השלום בפועל בעולם התבצע ע"י אהרן, ואוי"ל גם בענינו דדוקא ע"י שמשה יתלבש בפינחס ובמלך המשיח, אז משה יהי שייך לפעול בהעולם, ואז דוקא "מעשה ידי משה יהיו נצחיים ודו"ק.

ועוד י"ל ע"פ מ"ש בלקו"ש חט"ז פ' פקודי ס"ה עמ"ש חז"ל (מגילה י, יא זבחים קי"ט א) עה"פ "כי לא באתי עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה (ראה יב, ט) מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים" ששתי מעלות שונות מרומזות בשני התוארים "מנוחה" ו"נחלה" "מנוחה" הוא תואר על מצב נפשו של האדם (גברא) - שאינו במצב של טלטול ממוקם למקום, ובזה כלול גם "מצבם" של כלי האדם המטלטלים יחד אתו, כמו שאנו רואים בחוש, שכלי האדם משפיעים על דעת האדם (ברכות נו, ב) והם קרובים אליו, יותר מאשר דירתו, ("להעיר מהחילוק בין (שימוש ב) כליו של מלך משא"כ בארמון המלך ויש עוד דוגמאות בהלכה. ובתורת החסידות להעיר מענין דלבוש (לכבוד ולתפארת) ובית - מקיף הקרוב ומקיף הרחוק" - (הערה 26)) ואילו "נחלה" היא תואר על התוכנה של עצם הדבר (חפצא) - הקרקע וכיו"ב. ומסביר שמעשה בני אדם - נבראים מוגבלים - אינו יכול לפעול את ענין הניצחיות: דבר זה שייך רק במעשה ידיו של הקב"ה. ולכן חלקי וכלי המשכן, מאחר שהיו מעשה ידי משה - שמשה הוא עבד ה' עבד נאמן ("כמשי"נ בעלותך יב, ז) "בכל ביתי נאמן הוא" ראה כארוכה המשך תרס"ו ע' שי"ז ואילך" הרי כשם שמעשי ידיו של הקב"ה הם נצחיים, כך הם מעשה ידי משה, עבד ה', ולכן מסביר שם שחלקי וכלי המשכן "לא נפסדו"

משא"כ במקדש "אע"פ ששרתה בנו שכינה נפסדו חלקו וכו' ונפל בסוף הכל ביד אויבים "כי לא היו מעשה ידי משה, ועי"ש באורך.

ועפי"ז י"ל דמעשה ידי משה נצחיים המה היינו היות שמשה היי עבד נאמן לה', וכליו - כלי המשכן" "קרובים אליו יותר מדירתו", ולכן לא נפסדו, משא"כ בעניינים שאינם קשורים עם משה עצמו לא נמשך בהם ה"נצחיות". אולם כוחו של פינחס שעבודתו הייתה **ממטה** למעלה (שם ב"ן) פעל הנצחיות גם בזרעו וגם בעולם שמחוץ לנשמתו - בגלל שזיכך **גופו** יותר, וא"ש. ודו"ק.

פעולת משה על העם - בדרך מלמעלמ"ט

הת' אליהו שוויבה

א.

בלקוטי שיחות חי"ח (שיחה ג' לפרשת פינחס) דן כ"ק אדמו"ר זי"ע בחילוקים בין פינחס למשה רבינו, ולהלן תוכן דבריו בקיצור:

על פינחס נאמר, שבזכות שהרג את זמרי נתן לו הקב"ה כשכר "את בריתי שלום.. לו ולזרעו אחריו וגו'". ולכאורה לא מובן, הרי משה רבינו השיב את חמתו של הקב"ה מעל בני"כ כו"כ פעמים, וא"כ מדוע הוא לא זכה שבניו הבאים אחריו ימשיכו אותו, ובפרט שמשה רבינו ביקש זאת מהקב"ה באותה פרשה², ומדוע לא זכה לכך.

ומתרץ ע"כ כ"ק אדמו"ר, שיש הבדל בין העבודה של משה רבינו, לבין העבודה של פינחס, מכיון שכשמשה רבינו השיב את חמתו של הקב"ה, הוא עשה זאת בדרך של תפילה, הוא התפלל להקב"ה שיפעל מלמעלה להוריד את הגזירה מעל בני"כ, משא"כ פינחס פעל שע"י העבודה שלו ("בקנאו את קינאתי בתוכם") בני"כ יתעוררו לתשובה מצד עצמם, וההפרש בין עבודתם הוא, שעבודת משה היא בדרך מלמעלה למטה, מצד גילוי אור מלמעלה, משא"כ בפינחס עבודתו היתה בדרך מלמעלה למעלה - הוא זיכך את המטה, וכך העלה אותם ללמעלה.

1 פינחס כה, יב-יג.

2 פינחס כז, טז. "יפקוד ה'.. איש על העדה". ובפרש"י: שיירשו בני את גדולתי, אמר לו הקב"ה לא כך עלתה במחשבה לפני וכי'.

3 פינחס כה, יא.

ישנו הבדל נוסף ביניהם, והוא שמשה רבינו כשמסר את נפשו הוא מסר אותה ברוחניות, היינו שכשביקש "מחני נא מספרך", הוא ויתר (מס"נ) על דבר רוחני, משא"כ פינחס מסר נפשו מצד הגוף, שהרי הכניס עצמו לסכנה, כי בני שבט שמעון רצו להרגו והוא ניצל בדרך נס, והיינו, מסירות נפש על גופו ממש. והטעם לזה הוא כי משה רבינו עבודתו היתה מצד הנשמה, לכן מסר את נשמתו, ופינחס עבד מצד הגוף לכן מסר את גופו, והמעלה במסירת הגוף היא, שע"י כך הוא מזכך את המטה.

ומכיון שעבודתו של משה רבינו היתה מלמעלה למטה ומצד הנשמה, לכן עבודתו לא פעלה זיכוך המטה, משא"כ פינחס שעבודתו היתה מלמטה למעלה ומצד הגוף. וישנה מעלה בעבודתו של משה ויש מעלה בעבודת פינחס, שהמעלה בעבודת משה שיש בהמשכותיו יותר גילוי אור, מכיון שזהו מצד המעלה, משא"כ בפינחס שהגילוי אור הוא פחות נעלה. והמעלה בעבודת פינחס היא, שפינחס עבד מצד המטה, ולכן זה ענין של קיימא כי המטה הזדכך, משא"כ כשהעבודה היא מלמעלה, המטה לא מזדכך ויכול לחזור לסורו, וכפי שאכן ראינו שלאחרי מ"ת היה חטא העגל, ובנ"י חזרו לזוהמתם, ולכן דווקא פינחס שפעל ענין של קיימא זכה ש"והיה לו ולזרעו אחריו" שיהיה לו המשך, באופן של "ברית עולם" בלי הפסק.

לאחמ"כ אומר הרבי שפינחס הוא אליהו שיבשר את בשורת הגאולה, שתהיה גאולה נצחית שאין אחריה גלות, ומוסיף הרבי וזלה"ק: "שעפ"י מה שנתבאר לעיל מובנת השייכות לאליהו דווקא, משא"כ הגאולה ממצרים שע"י משה" ז"א שדווקא פינחס יהיה זה שיבשר על הגאולה, כי הוא פעל לזכך את המטה, שזהו ענין הגאולה, משא"כ משה שלא זיכך את המטה.

ב.

וצריך להבין:

(א) ידוע שמשה רבנו רצה להיכנס לארץ, ואם היה נכנס לארץ היה פועל את הגאולה האמיתית והשלימה, כיון שהכניסה לארץ היתה נהיית

כניסה נצחית, שהרי מעשה ידי משה נצחיים הם, וא"כ למה הרבי אומר
"משא"כ משה", הרי גם הוא יכול לפעול את הגאולה.

(ב) גם צריך להבין, ובהקדים:

בלקו"ש חכ"ח⁵ מסביר הרבי את ההבדל בין תפילת אברהם על
אבימלך, לבין תפילת משה רבינו על בני"י, בנוגע לנחש הנחושת, וזהו
תוכן דבריו הק':

בנוגע לאברהם אבינו כתוב "ויתפלל אברהם אל האלקים וירפא
אלקים את אבימלך גו' וילדו"⁶ שאברהם אבינו התפלל שה' יסיר את
העונש מעל בית אבימלך.

ובנוגע למשה רבינו, בפרשת חוקת כתוב "ויתפלל משה בעד העם"⁷,
שמשה רבינו התפלל שירד העונש של הנחשים מעל בני"י, וההבדל
ביניהם הוא, שאברהם התפלל מלמעלה על אבימלך, וה' הסיר את
הגזירה, משא"כ משה רבינו התפלל בעד העם, ז"א שהיה נוגע לו מצב
העם, ולכן כתוב שה' אמר למשה "עשה לך שרף"⁸, שהפי' הפשוט הוא,
עשה לך - משלך (ע"ד פרש"י ב"עשה לך שתי חצוצרות כסף", שמפרש
שם לך - משלך) ולכאורה היה מתאים שהשרף יהיה מכספי ציבור, ומדוע
משה היה צריך לשלם על הנחש, אלא הקב"ה רצה שיראו שלמשה נוגע
מצב העם, ועוד זאת היתה מטרת נחש הנחושת, לא רק לפעול רפואה על
בני"י, אלא גם כדי שבני"י יסתכלו למעלה, ויעוררו את ליבם לאביהם
שבשמים, ועי"ז תבוא הישועה.

ולפי"ז קשה, כי משיחה זו משמע שלמשה כן נגע מצב העם והוא
פעל עליהם מלמטה, ומדוע הרבי אומר שמשה פעל על בני"י מלמעלה,
משא"כ פינחס שפעל מצד המטה.

5 פרשת חוקת, עמ' 142.

6 וירא כ, יז.

7 חוקת כא, ז.

8 חוקת כא, ח.

ג.

ויש לומר הביאור בזה:

בלקו"ש חי"ט⁹ מסביר הרבי, שהסיבה שמה רבינו לא הכניס את בני" לארץ, היא מפני שאם הי' מכניסם לארץ היה גורם שתהיה גאולה נצחית מבלי גלות, דהרי מעשה ידי משה נצחיים, ואם בני" היו חוטאים היה מכלה את זעמו בבני" ר"ל, ולא בעצים ובאבנים. ולכאורה אינו מובן, שהרי אם הגאולה הנצחית היתה כבר מגיעה, כיצד הי' יתכן מצב שבני" יחטאו, והרי כתיב "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ"?

אלא נראה לומר, שבאם הי' משה מכניסם לארץ, הגאולה אכן היתה מגיעה, אבל היא לא היתה שלימה מצד המטה, שהרי מצדם הם לא היו מוכנים לגאולה נצחית, אלא שכיון שמעשה ידי משה נצחיים היתה מגיעה הגאולה, וכך כל הענינים ששייכים ללמעלה כמו בית המקדש ואי-גלות מהארץ, היו בשלימות ונצחיים, אבל בנוגע לכל הדברים ששייכים למטה, כמו שלא תהי' רוח הטומאה, הם לא היו נשאים נצחיים אלא זמניים (או שלא היו מלכתחילה) ולכן הי' יכול להיות שבני" יחטאו, והקב"ה יכלה אותם מהעולם, ר"ל.

ולכן מובן שדווקא אליהו הנביא יבשר על הגאולה שתהיה בשלימות ונצחית עם כל הפרטים (הן מצד המעלה והן מצד המטה), כי הוא (פינחס זה אליהו) פעל שבני" יחזרו בתשובה מצדם, משא"כ משה שלא היה מצד המטה, ולא פעל על בני" מצדם לא יכל להביא את הגאולה, כי הוא לא הי' יכול לפעול שאצל המטה לא יהיה רוח טומאה וכדו' בצורה נצחית, כי נצחיות אמיתית ישנה רק אם זה מגיע מצד המטה כדלעיל.

וע"ד הידוע בחסידות, שאם הגאולה היתה באה בזריזות לא היתה באה עם כל הפרטים, משא"כ כשתבוא בעתה.

ד.

ובנוגע לשאלה שלכאורה אנו רואים שמה כן פעל מלמטה, נראה לומר, דהוא ע"פ לישנא דקרא בפר' חוקת "ויבא העם אל משה ויאמרו

חטאנו כי דברנו בה' ובך התפלל אל ה' ויסר מעלינו את הנחש ויתפלל משה בעד העם ויאמר ה' אל משה עשה לך שרף ושים אתו על נס"10.

היינו, דלאחר שבנ"י בקשו ממרע"ה שיתפלל עליהם והוא התפלל, הקב"ה שמע לתפילתו והורהו לעשות את הנחש משלו, ז"א, שמשה רצה להסיר הגזירה מצדו (ע"י תפילתו) מלמעלמ"ט, והקב"ה הורהו לעשות את הנחש בשביל שבנ"י יחזרו בתשובה, והיינו שחזרת בנ"י בתשובה היתה ע"י הוראת ה'.

וא"כ רואים גם במקרה זה שמשה מצ"ע רצה לפעול הענין בדרך דמלמעלה למטה, אבל עם זאת הי' נוגע לו מצב העם, ולכן כתוב "ויתפלל משה בעד העם".

ולסיכומא דמילתא, נראה שישנם ג' דרגות איך להתפלל ולהסיר עונש:

(א) עבודתו של אאע"ה, שהתפלל מלמעלה, מבלי שיהיה נוגע לו מצב אכימלך בתפילתו, אלא רק בשביל שיוסר העונש.

(ב) עבודתו של משה, שבתפילתו אמנם היה נוגע לו מצב העם, אבל זה שהעם חזרו בתשובה לא הגיע מצד העם, אלא מהוראתו של ה' לעשות נחש נחושת, שע"י יחזרו העם בתשובה (שזה הגיע מצד תפילת משה ולא בגלל בנ"י).

(ג) עבודתו של פינחס שעשה מצדו, שהעם מצד עצמו יחזרו בתשובה, ולכן דווקא הוא יבשר על הגאולה, משא"כ משה.

וא"כ מובן דלא סתרי אהדדי אלא משה באמת כן הי' נוגע לו העם, אבל החטא מלכתחילה לא סר בגללם, אלא לאחר תפילת משה והוראת ה' החטא סר מעל בנ"י.

ה.

ויומתק כל הנ"ל עפ"י הביאור בחסידות"11 בהטעם שמשה רבינו לא נכנס לארץ:

א' מהטעמים לכך שמשה לא נכנס לאה"ק, הוא מפני שלא רצה להכנס לארץ לבדו, ללא אנשי דורו, שלא היו מוכנים וראויים ליכנס לארץ.

וההסברה בזה בפנימיות הענינים (למה ה' עשה שהכניסה לארץ תהי' ע"י יהושע דוקא), כמבואר בחסידות¹² שאילו היתה הכניסה לארץ ע"י משה, לא היתה צריכה להיות עבודה באופן של יגיעה, והקב"ה שהוא טבע הטוב להיטיב רוצה שהעבודה תהי' באופן של יגיעה דוקא, כי אם זו עבודה שלא ביגיעה השכר הוא ע"ד נהמא דכיסופא, ולכן היתה הכניסה לארץ ע"י יהושע דוקא¹³.

א"כ משמע מכאן שמשה רבינו אע"פ שדואג לעמו, והראיה שלא רצה להיכנס בלעדיהם לארץ, בכ"ז עבודתו איתם היא לא באופן שזה נהיה מצדם, ולכן אם היה נכנס איתם לארץ, זה היה באופן של נהמא דכיסופא, וא"כ משמע מכאן באופן השני דלעיל.

וכן מובן למה לא הכניסם לארץ בפועל כי אז הגאולה לא היתה מצדם, אלא באופן דנהמא דכיסופא, ולכן לא היה להם את כל הפרטים של הגאולה כדלעיל.

11 תורת מנחם התוועדויות תשי"א ח"ב עמ' 20.

12 ראה אוה"ת ר"פ ואתחנן, ועוד.

13 ועיי"ש ההסברה בזה באריכות.